

Intervju med Martin Segerstråle, dirigent för Åbolands Kammarkör åren 2008–2013.

L: Berätta om din musikaliska bakgrund?

M: Jag har spelat piano sedan jag var fem. Jag stod också framför spegeln och dirigerade inspelningar till min mors stora förvåning. Jag studerade vid konservatoriet, musikvetenskap vid Åbo Akademi, jobbade som pianist och var vicedirigent i Brahe Djäknar, hade teaterjobb och körjobb. Efter det blev det dirigentstudier vid Sibeliusakademin och nu senast musikalkapellmästarutbildning i London.

L: Vilka är dina musikaliska förebilder och klangideal?

M: På Sibeliusakademin kunde alla sjunga direkt från noter och det enda som du som dirigentstuderande fokuserade på var

själva ledandet. Att öva in en kör som inte läser noter, vilket gäller de flesta körer, då måste man jobba på ett annat sätt; mera med detaljer. Det här övar man inte alls på Sibeliusakademin, vilket är den största bristen i utbildningen. En idealkör är när samarbetet mellan kör och dirigent är givande och man lyckas sträva efter ett gemensamt mål och båda kan stå bakom slutresultatet.

Det är intressant att också amatörkörer idag vill jobba så proffsigt att det är möjligt att tala om klangideal. Men det beror på vart man är på väg. Är man en amatörkör – eftersom man inte får betalt – men är beredd att jobba på en hög nivå, kan man kräva något av klangen. Men är man den här vanliga tisdagskören som tycker om att sjunga och träffas, men som inte tycker att det är hela världen om det går lite fel på en konsert, om det är lite falskt eller sjunker, eftersom man har andra, mera sociala ambitioner med kören. Men visst kan man jobba med klang då också eftersom det är bra för den enskilda sångaren, till exempel så att rösten håller en hel övning. Jag älskar körmusik från romantiken, sent 1800-tal, och då ska det vara fylligt och stort sound, till skillnad från renässansens sound som är skört och litet. Så klangen beror på vad man gör.

L: Hur gick det till att du blev ÅK:s dirigent?

M: Jag hade jobbat med Kammarkören 2004 som pianist under projektet *TID*. Och så ringde Joffi, som var ordförande då, och

sa att "nu skulle vi vilja att du kommer och jobbar med ett Povel Ramel-projekt". Jag sa "det vet jag inget om", men det spelade ingen roll menade han. "Kom och sätt din prägel." Det var bestämt att det skulle göras Povel Ramel i någon form och jag fick fria händer att utarbeta det. Vi satt med musiknämnden och plockade i det som fanns och jag arrangerade något nytt. Och så blev det.

L: Vilka ambitioner hade du med Kammarkören när du började med den?

M: Povel Ramel var det första projektet för mig som självständig dirigent. Före det hade jag jobbat mest som vice-dirigent utifrån någon annans visioner. Med projektet *Rena, rama Ramel* var ambitionen att genomföra konserten med hedern i behåll. Då jobbade jag inte så mycket med klang. Populärmusik är svårt att sätta i körarrangemang för det kan bli otydligt vad du är ute efter. Mest var det fråga om att få det hela att gå ihop. Själv lärde jag mig massor, att jobba ihop ett program och också övningstekniskt, eftersom jag var nybörjare. Med andra projekt har det varit andra ambitioner utgående från annan typ av material.

L: Med Rena rama Ramel hade vi konserter i Pargas, Åbo och Ekenäs. Hur tycker du att helheten blev?

M: Helheten blev bra. Att ha konserterna på en restaurang med ett glas vin bredvid ingav en avslappnad stämning; att ha en speaker utklädd till Povel, lite piano och lite solister. Det var lite "kom och känn er hemma". I Ekenäs var det samkonsert med Västnyländska kammarkören så vi kunde göra de bästa bitarna ur programmet och

det fungerade bra. Det var ett lyckat projekt och jag tror att koristerna tyckte det var ganska roligt. Vissa låtar var gamla och vissa nya, med ganska svåra arrangemang. När man lyckas med det känns det bra. Att erbjuda bekanta låtar i ny tappning är spännande.

L: Berätta om de andra programhelheterna med kören.

M: Efter Povel Ramel-projektet kom Hanna Kronqvists *Opera!*-projekt. Där var jag med som pianist. Där jobbade kören med stor operaklang och större tonbildning över lag. Efter *Opera!* var det bestämt att kören skulle göra Ulf Långbackas opera *Henrik och Häxhammaren* 2011. Tanken var då att göra ett a cappella-projekt 2010 som kunde hålla opera-tonbildningen levande. Då önskade jag göra ett program med finländsk musik. Det blev projektet *Diktat och drömt*. Ofta gör man en eller två finländska sånger, men varför skulle man inte också kunna göra ett helt program med den musiken. Det tyckte kören var en bra idé och då fick vi börja plocka fram en fungerande helhet. Där var allt från Kuula, Sibelius, Bergman och Madetoja. Vi slutade med schlagern "On hetki" för att visa att det också kan vara fråga om sådan musik. Det var en rolig konsert som visade på bredden i dessa sångskatter. Vi gjorde en konsert i Pargas kyrka och en i Solennitetssalen i Åbo.

Sedan kom operan *Henrik och häxhammaren* och efter det programhelheten *Vackra, vita vår* som bestod av musik från åren 1850–1950. I det projektet fick jag förverkliga min dröm om

den romantiska musiken. Där ingick allt från Bruckner, Reger, Brahms – alla de stora kompositörerna men också sådant som inte uppförs så ofta, såsom Regers folkvisearrangemang av "Köningskinder" som denna gång passade in i temat. Det var säkert det svåraste projektet vi gjort eftersom musiken är tonalt svår och kräver ett ganska stort sound med långa linjer, vilket är tekniskt ganska krävande. Det är inga lätta saker eftersom de för de mesta är minst 6-stämmiga, och det är inte alla körer som får till det. Men det blev bra konserter till slut. Efter det blev det Sam Fröjdös projekt *Ain't no mountain high enough* (2012). Sedan kom *Tanzen und springen* (2013) på Åbo slott som var ett gammalt återupplivat projekt. Efter det gjorde vi julkonserter i Kimito och Nagu som var ganska traditionella julkonserter. Kören gjorde ganska mycket standard a cappella-musik med mig, dels eftersom jag tycker om sådan musik, dels för att kammarkören har en tendens att göra mycket andra "konstiga" saker utan mig; då kunde jag vara den som gör de vanliga a cappella-konserterna.

L: Du talar mycket om stor klang. Tycker du att Kammarkören har klarat av det?

M: Kören har klarat av den repertoar man gjort; med den äran. För det mesta har Kammarkören på slutrakan lyft sig och klarat av repertoaren, men det är klart att har du 50 skolade röster så låter det annorlunda än 50 amatörer. För att vara en amatörcör har Kammarkören ändå visat en vilja att det här ska vi klara av. Det räcker ganska långt tillsammans med viljan att jobba, också hemma, jobba med tonbildning och ta in tonbildare utifrån –

något som kännetecknar en kör som vill utvecklas.

L: Vad har du att säga om kören och dess sociala aspekter.

M: Frågan är intressant. För vissa är den sociala samvaron orsaken till att man sjunger, för andra är det något som kommer på köpet. Båda aspekterna, musiken och det sociala, behövs. Nu i och med de sociala medierna behöver man kanske inte gå med i kör för att träffas. Det finns inte samma beställning mera. Därför finns det nu mera projektkörer som övar hemma och träffas mera sällan och då blir det sociala mindre viktigt. Åtminstone yngre, tror jag, anser att det här med övning varje vecka känns förlegat eftersom de upplever att det binder en mera. Studentkörerna klarar av det eftersom de finns på samma ort, men sen när de blir äldre och kanske har familj, är de inte längre intresserade av att binda upp sig en kväll i veckan. Att träffas i ett körsammanhang innebär också att sitta och bena ut stämmor med en körkompis och det får du ju inte i något annat forum. Där är kören unik; att man jobbar mot ett gemensamt mål. Kommentarer från körledet, på inövandet eller dirigerandet är något som hör till och är dirigentens sak att se till att det inte stör de andra koristerna eller dirigentens arbete. På ett sätt är det att ifrågasätta dirigentens auktoritet trots att koristen kanske inte tänker på det. En klassisk kommentar är "i mina noter står det åtminstone" som dirigenter inte gillar eftersom alla har samma noter. Det får man skratta bort. Samtidigt måste du få fråga om något är oklart. Allt handlar om en växelverkan.

Den sociala aspekten är något som du som körledare också måste lära dig. Som dirigent är man snarast en coach som hjälper kören till att förhoppningsvis bli bättre.

L: Du har lett många körer. Är det något som du anser att är typiskt Åbolands Kammarkör; musikaliskt eller hur vi fungerar som grupp?

M: Musikaliskt anser jag att kammarkören lär sig relativt snabbt, rent notläsningsmässigt för det är frågan om så pass vana sångare. Det är klart att vi övade stämmor, men det tog inte månader. Kören har alltid gjort en massa projekt och vill röra sig mellan genrer, dels för att visa att det går att göra, dels för att de är villiga att jobba med olika sorters musik. En annan sak är att kören är ganska försiktig både gällande linje och dynamik ända tills den är 100 procent säker att den kan sin stämma. Det är först två veckor före konsert som man inser att kören faktiskt kan repertoaren och försiktigheten släpper. Det lärde jag mig att Kammarkören kan sen när det är konsertdags, men som dirigent blir man lite stressad av sånt.

L: Vilken tycker du att är Kammarkörens svaghet?

M: Kanske balansen mellan damer och herrar, men det är inte unikt för denna kör. Om en stämma består av fem personer blir det vid en stämmdelning nån stämma som består av två personer och då blir det tungt att sjunga. Män som sjunger tenderar att föredra manskör medan kvinnor sjunger i både blandad kör och damkör; det är ett allmänt finlandssvenskt fenomen. I manskören är

det samvaron med rötter i studentköerna som lockar och manskörssoundet. Sjunger du i en blandad kör är repertoaren också lite annorlunda än manskör. Det är inte fråga om att något är bättre eller sämre, men de är ganska olika gällande sound. I blandad kör få du det största spektret, i manskör ett varmt sound och i damkör mycket klang.

L: Hur tycker du att du utvecklades som dirigent med Kammarkören?

M: Vi jobbade med väldigt olika typer av repertoar; det blev att fundera på hur man övar in Reger i jämförelse med hur man övar in Povel Ramel. De kammarkörproduktioner som jag gjorde då jag hade studerat dirigering var *Tanzen und springen* och julkonserterna. Allt före det byggde på en ett-års veckoslutskurs som jag hade gått i Finlandssvenska sång- och musikförbunds regi, plus dirigenthelger och egen erfarenhet. Det utvecklar dirigerandet att jobba med en kör och se vad som fungerar och vad som inte fungerar. Sen lägger man kanske till sig vissa manér som råkar fungera med en kör, men inte med en annan.

L: Som dirigent sitter man också i körens styrelse. Har du synpunkter på det?

M: Jag tycker att det är bra att sitta med i styrelsen för då hålls man uppdaterad. Men jag anser att dirigenten är en konstnärlig ledare och ska inte behöva ta så mycket del i det administrativa. Man kan ha synpunkter på att när det ska övas inför en konsert, men sen ska styrelsen se till att det fungerar. Styrelsen i Kammarkören fungerade bra för alla hade så specifika uppgifter så jag behövde inte

stressa med det; väldigt smidigt och allt under kontroll. Musiknämnden kan ha åsikter om repertoaren, men när det kommer till inövningen är du ensam. Att vara dirigent är ett väldigt ensamt jobb för det är helt och hållet du själv som ser till att det blir slutfört. Du kan sätta vice-dirigenter och hålla stämövning men när det kommer till slutförande, att se till att det blir konsert ansvarar du helt ensam om.

L: Hur mår det finlandssvenska/finländska körlivet idag?

M: Jag tror att körlivet i sig mår bra. Det är fortfarande många som sjunger i kör och det finns Kör för alla för dem som inte sjungit så mycket tidigare. Det finlandssvenska körlivet har traditionellt sätt varit starkt. Det finns många gamla körer som håller ihop, vilket är hedervärt. Sedan finns det bygdekörer där medelåldern stiger och de har svårt att få yngre sångare att komma med. Men det är inte så farligt om en kör försvinner; det kommer nya körer. Historiskt sätt kan det vara synd att en kör med anor slutar, men det kommer nya körer som i sin tur kan bli 100 år.

På finskt håll finns det en massa körer; det bildas nya körer, körer går ihop och det finns till och med ett litet överflöd av körer. Idag börjar det finnas rikligt av goda, utbildade dirigenter, samtidigt som det också finns självlärda dirigenter. I vissa fall är det synd att körer inte nyttjar möjligheten till att anställa en professionell dirigent, för det betalar sig tillbaka genom att kören blir bättre. Men här är åter frågan om körens

ambitionsnivå; vad tycker kören att är viktigt. Om man tänker på körer i Åboland; det är få som har en professionell dirigent. Samtidigt har körlivet inte mått speciellt dåligt här. Körlivet mår bra men den höga medelåldern i bygdekörerna är ett problem.

Det finns projektkörer med en väldigt specifik vision och de gör 2-3 programhelheter med den visionen. Efter det är visionen uttömd och då börjar de göra vanliga jul- och vårkonsserter; de blir en kör i mängden. Eller sedan lägger de ner den. Så gjorde manskören MÅN. De gjorde vad de ville och lade ner den istället för att bli en traditionell kör. Nackdelen med projektkörer är att om de är kortvariga eller korister byts ut i snabb takt hinner de inte skapa ett eget sound. Gällande nyrekrytering; vissa körer borde se över sin profil. Det finns körer som unga sångare inte går med i för de upplever att den representerar något specifikt. De unga vill förverkliga sina egna visioner istället för att känna att de fastnar i gamla hjulspår.

Här finns ett behov av en kompromiss; att behålla det som fungerar för en kör och samtidigt skapa möjlighet för yngre sångares egna visioner. För det mesta är det så att yngre sångare, som t.ex. sjungit i studentkörer, inte vill sjunga tillsammans med de äldre; annat än de går med som en grupp. Den positiva inverkan som åtta yngre sångare hade, som gick med i ÅSMA som jag ledde, var betydande; de gav ung energi och gjorde att inövningen blev snabbare.

L: Har du någon kommentar på förbundsverksamheten?

M: Jag är uppvuxen med tanken att förbundet behövs. Jag var på min första sångfest 1987 och tyckte att det var roligt. Sångfesterna är härliga tillfällen för att träffa folk och morjens-faktorn är stark. På något plan har lokalförbunden en centraliserande roll – samla alla körer till sångfest och ordna ungdomslägren på sommaren. Förbundet har en funktion som en samlande musikalisk kraft och att få ihop en förbundskör är roligt.

Men förbundsverksamheten är beroende av att de enskilda körerna anser att den är viktig. Men det sitter hårt åt att få med folk. Den erfarenheten har jag från studentkörerna; de var motsträviga att delta men efteråt uppskattat att de varit med. Och de stora sångfesterna har fortfarande en funktion anser jag – att samla sångare vart femte år.

Intervjuare: Lena Marander-Eklund
Fotograf: Petter Fällström